

∞ Judas Iskariot I ∞

Christian Deterink

Proloog

Citaat uit: Encyclopaedia Britannica, 15e editie

Het Midden-Amerikaanse land Poyais werd in de turbulente jaren vlak na de Tweede Wereldoorlog, net als vele andere landen in Latijns Amerika, het strijdtoneel van een ongekend felle burgeroorlog. De strijd tussen de toenmalig heersende militaire dictator Ocampo en de communistische verzetsstrijders werd na een lange strijd uiteindelijk gewonnen door de laatste partij, waarna het land een communistisch regime kreeg dat tot de dag van vandaag stand heeft gehouden.

De grondlegger van de communistische revolutie was een voormalig bouwkundig ingenieur met de naam Ireneo Uqbar, die nog altijd in Poyais vereerd wordt als de vader des vaderlands. Uqbar leidde jarenlang het moeizame en bloedige verzet, voor hij op 1 mei 1951 tijdens een historische redevoering in het stadje Matúrin doodgeschoten werd. Deze aanslag bracht een schok teweeg in het hele land, die op haar beurt de ongekende volkswoede voedde die de revolutie en de definitieve ondergang van Ocampo in beweging zette. Zeker toen naar buiten kwam dat de aanslag was gepleegd door Manuel Seinberg, een naaste medestrijder van Uqbar, die naar verluid door het regime was omgekocht. (...)

I.

Ondanks het avondlijke uur was het nog steeds benauwd warm buiten, merkte Manuel Seinberg, toen hij het dakterras op stapte. Hij volgde de mannen voor hem, die naar de kring van rieten stoelen liepen die in een hoek op het dakterras stond opgesteld. Niemand waagde het echter plaats te nemen voordat Ireneo Uqbar zich had geïnstalleerd, constateerde Seinberg tot zijn tevredenheid. De onbetwiste leider werd het respect getoond dat hij verdiende.

“Ga toch zitten”, gelastte Uqbar in de hem kenmerkende zachte stem. Seinberg bekeek hem. Met zijn magere lange gestalte, keurig verzorgde uiterlijk, ruim vijftig jaar levenservaring en de bijna natuurlijke autoriteit die over hem hing, had Uqbar een natuurlijk overwicht op de mannen om hem heen, wat een bont gezelschap was van twintigers en dertigers in vieze uniformen en baarden van meerdere dagen.

Zo was daar persoonlijke adjudant van Uqbar, Juanito Perreira, die met zijn morsige te wijf openvallende bloes, maar in één ding excelleerde: namelijk de zurige zweetgeur die hem altijd omringde. Javier Jimenez, de tweede adjudant van Uqbar, zag er met de kogelriemen om zijn borst en zijn onafscheidelijke sombrero eerder uit als een parodie op de Mexicaanse vrijheidsstrijder Zapata dan als een echte revolutionair. Het trio lokale vrijheidsstrijders dat de kring vervolmaakte, was al even ‘kleurrijk’.

“Dank dat jullie ons wilden ontvangen”, begon Uqbar, zich richtend op zijn gastheren, “we vinden het zeer waardevol om te zien dat het verzet hier in Valle Verde goed is geregeld.” Manuel zuchtte, terwijl hij naar de rand van het dakterras slofte en zich probeerde afzijdig te houden. De noodzakelijke beleefdheden, hij had het al zo vaak gehoord. Terwijl Uqbar net als hij, niet bepaald vrolijk werd van het lokale ongeordende zootje dat hier de revolutie zou moeten ontketenen. Het was de zoveelste teleurstelling in hun vooralsnog vruchteloze strijd tegen Generaal Ocampo. Marx of Trotski had bij zijn visie over hoe het proletariaat de macht moet grijpen, vast nooit rekening gehouden met de omstandigheden in bananenstaatjes als Poyais: hoe de cultuur van Manana, manana en het vaak verlamdende hete klimaat elke krachtdadige actie in de kiem smoorde.

“Wij zijn zeer vereerd u hier mogen te ontvangen”, zei het lokale verzetshoofd. Manuel hoorde de lege woorden maar half terwijl hij uit routine de omgeving inspecteerde. De rust was neergedaald in het kleine stadje en het leek bijna wel verlaten. Tot hij de gestalten van een handjevol mensen ontwaarde in een steegje verderop, die echter meteen weer verdwenen achter een muur, alsof ze zich aan zijn blik wilden onttrekken. Een naar voorgevoel van onraad maakte zich opeens van hem meester en heel even overwoog Seinberg om Uqbar te waarschuwen. In plaats ervan schudde hij het gevoel weer van zich af en bewoog zich weer naar de kring mannen, die zojuist van een aantal vrouwen werden voorzien van mokken koud bier.

Uqbar was zojuist begonnen aan het betoog dat Seinberg inmiddels vele malen had gehoord. Over dat de revolutie steeds verder naderbij kwam, dat ze moesten volharden in hun strijd en dat ze dan uiteindelijk Generaal Ocampo zouden kunnen neerhalen. Seinberg sjokte naar de andere kant van het dakterras. Ook aan deze kant weinig leven, tot hij alweer meende een zwarte schaduw te zien weg schieten. Hij voelde de haartjes in zijn nek overeind komen en besepte dat er iets helemaal fout zat. Uqbar was nog niet eens halverwege zijn monoloog en Seinberg besepte dat hij zich respectloos zou tonen hem te onderbreken. Hij probeerde de aandacht van één van diens adjudanten te trekken, totdat Juanito hem opmerkte, opstond en naar hem toe liep.

“Wat is er voor een drukte, verrekte jood?”, zei die weinig subtiel. Als ongeletterde en onbehouwen boerenzoon mocht Juanito de als intellectueel beschouwde Seinberg al evenmin als vice versa. Het enige wat ze gemeen hadden was hun leeftijd -36 jaar- en de trouw aan hun leider. “Ik voel onraad”, siste Manuel.

Juanito wuifde meteen die suggestie weg, “Wat een onzin, niemand weet dat we hier zijn!”

“Dan moet iemand ons verraden hebben, want het is tocj zo! We moeten hier weg!”

Juanito haalde al diep adem om zijn voorstel belachelijk te maken, toen hij werd gestoord door gestommel en de kreet van een vrouw beneden hun. Seinberg, gespannen als een veer, wachtte

niet langer. Hij rende naar Uqbar toe, trok hem overeind en voerde hem zonder een woord te zeggen mee naar de rand van het dakterras. In de ogen van Uqbar zag hij verbijstering maar ook angst. Nota bene Jimenez, de tweede adjudant, probeerde hem tegen te houden, maar Seinberg duwde hem ruw aan de kant.

“Deze kant op”, snauwde hij tegen Juanito. Hetzelfde moment werd de deur die naar het dakterras leidden bruuft opengegooid en spuwde de opening een half dozijn mannen uit, gekleed in het donkerbruine uniform dat was voorbestemd voor Ocampo’s veiligheidsdienst. Hun drie medestrijders waren opgesprongen en probeerden wanhopig hun wapens te voorschijn te halen. Maar nog voordat ze een schot hadden kunnen lossen, werden ze onder vuur genomen door de halfautomatische wapens van hun belagers. In een ingewikkelde choreografie van schokkend en kronkelende bewegingen vielen ze neer op de grond, terwijl hun kleding in snel tempo doorweekt raakte van hun eigen bloed.

Dit alles zag Seinberg in een oogwenk, maar wat hem nog het meest verbijsterde, was dat Jimenez naar de leider van hun aanvallers toe rende, drukke gebaren makend en wijzend in hun richting. Het duurde even voor het besef tot hem doordrong dat hun strijdgenoot, aan wiens zijde hij diverse malen had gevochten, hen had verraden. Maar nu was niet het moment om hierbij stil te staan.

“Hierheen”, brulde hij en hij dwong Uqbar met hulp van Juanito de balustrade te beklimmen, “Spring!” Terwijl hij achter hem woedend geschreeuw hoorde, zag Seinberg tot zijn opluchting dat Uqbar en Juanito samen op het aangrenzende dak sprongen, bijna een etage lager. Ze kwamen hard neer. Hij klom zelf op de balustrade en hoorde hoe tijdens zijn sprong het geweervuur losbarstte. Hij werd diverse malen geraakt in zijn romp voor hij, uit zijn evenwicht gebracht, hard neerkwam op zijn zij. Een paar meter verder krabbelden zijn kameraden zojuist weer op om een goed heenkomen te zoeken. Zonder zichzelf gelegenheid te geven op adem te komen of zelfs maar de pijn te voelen, haastte Seinberg zich achter hen aan. Ze stortten zich door een deuropening en juist toen Seinberg de deur achter zich dicht sloeg, hoorde hij de kogels inslaan in het hout. Ze vlogen een trap af en na nog een deur te hebben geopend, bevonden ze zich in een donkere steeg. Juanito en Uqbar bleven besluiteloos staan, maar Seinberg trok ze meteen mee de richting op die hij het kansrijkst achtte. Ze renden zo hard ze konden terwijl ze achter zich het geschreeuw en lawaai van hun belagers hoorden. Seinberg, inmiddels nat van het zweet onder zijn kogelvrije vest, beseftte dat hun voorsprong heel gering was. Ze renden nog vijftig meter door de verlaten steeg, tot ze opeens een onbekende man in een deuropening zagen, die hen wenkte. Wetend dat ze een enorme gok namen, rende Seinberg naar hem toe.

“Snel, de vrachtwagen”, siste de man alleen maar. Hij was oud en had het doorgroefde gezicht van iemand die het hele leven in de buitenlucht had gewerkt. Seinberg glipte langs hem naar binnen, meteen gevolgd door zijn kameraden. In het weinige licht zag hij dat hij zich in een wijnhuis bevond: overal stonden grote ronde houten vaten en er hing een licht zoetige geur in de koele ruimte die prettig aandeed. Een paar meter verderop stond een vrachtwagen te glimmen in het licht van de maan die door de vuile ramen scheen. Seinberg begreep wat de bedoeling was en hij hield even in.

“Daar!”, siste hij terwijl hij Juanito en Uqbar de goede kant op dirigeerde. Seinberg klom net als laatste de laadruimte in, toen de oude man zich bij hun voegde. Seinberg draaide zich naar hem om en wist nog steeds ademloos een woord van dank uit te brengen. Meteen hief de oude man afwerend hand op en zei zacht: “Morgenochtend vroeg zal deze vrachtwagen jullie buiten de stad brengen. Hou je tot die tijd gedeisd.” De oude man wilde zich al afwenden, toen Seinberg fluisterde; “Waarom doet u dit? Waarom neemt u het risico ons te helpen?” Het duurde even voor de man antwoord gaf: “Haal je maar niet in het hoofd dat ik geloof hecht aan het communisme dat jullie aanhangen, jonge vriend! Maar ik ben evenmin een aanhanger van Ocampo.” “Duizend maal dank”, fluisterde Seinberg nogmaals, “na de revolutie zal je worden geëerd als held van het proletariaat.” De oude man keek Seinberg lang aan, schudde toen bedroefd het hoofd en slofte van hem weg.

II.

Manuel Seinberg moest zich bukken bij binnenkomst van het kleine hutje. Het duurde enige tijd voor zijn ogen gewend waren geraakt aan het weinige licht en hij Uqbar zag liggen op het veldbed. In de kleine ruimte hing een nare weëige lucht, alsof hij een ziekenkamer was binnengekomen. Maar dat was natuurlijk eigenlijk ook zo. “Daar ben je, Manuel, mijn trouwste kameraad”, zei Uqbar op fluisterzachte toon. Seinberg bewoog zich naderbij en ging naast het bed op de grond zitten. Het gezicht van Uqbar was bleker en smaller als ooit. “Weet je dat ik één van de laatste strijdgenoot ben waarin ik nog zonder bedenkingen kan vertrouwen?” Seinberg zweeg, waarna Uqbar vervolgde: “Kijk wat er gebeurd is. Niet alleen Javier Jimenez heeft zichzelf verkocht aan die verderfelijke Ocampo, maar minimaal tien medestrijders zijn de laatste tijd overgelopen.. Het is een wonder dat wij nog steeds hebben kunnen ontkomen. En nu, wie heb ik nog over als medestanders?” Seinberg beseftte dat die vraag moeilijk steeds moeilijke te beantwoorden was. Hun revolutie dreigde als een nachtkaaars uitgeblazen te worden. Het aantal verzetsstrijders was enorm geslonken en ze hadden verlies na verlies geleden tegen de veel beter bewapende soldaten van Generaal Ocampo. Hun hoofdkwartier in de jungle, waar ze zich nu bevonden, herbergde hoogstens nog een kleine honderd medestrijders. “Nou, Juanito bijvoorbeeld...”, fluisterde hij tenslotte. “Juanito Perreira, ja”, Uqbar bracht een gereutel voort dat waarschijnlijk bedoeld was als lach, “die zou me volgen tot in de hel, als een trouwe hond. Helaas is hij ook even slim als een hond. Daarom is hij hoogstens een bruikbare dommekracht... Maar ook op hem kan ik niet echt bouwen...”

“Dat is een hard oordeel.”

“Maar wel waar, dat weet je zelf. En waar brengt ons dat? Dat ik alleen nog de volle steun heb van jou, een voormalig docent theologie, een Jood nota bene! Wie had dat ooit kunnen denken... Maar toch vertrouw ik meer op je dan op mezelf...”

Seinberg bleef, verwarmd door Uqbar's woorden, zwijgen.

“Ach, wat maakt het ook uit. Het is voorbij”, begon Uqbar weer, “we hebben gefaald, de revolutie zal nooit plaatsvinden. Kijk naar me, ik ben een schim van mezelf. Al die jaren in de jungle hebben hun tol geëist: de kanker woekert in mij en ik ben stervende. Hoe kan ik nog het verzet leiden? Een revolutie heeft krachtige leiders nodig, helden... De mensen moeten immers ergens in kunnen geloven.”

“Mensen kunnen ook in mythes geloven”, opperde Seinberg.

“Correct, maar die mythe moet wel ontstaan, dat gebeurt niet zomaar...”

Seinberg veerde op, nu raakten ze een onderwerp waar hij al weken over piekerde: “Het is de Russen toch gelukt? Hun Oktoberrevolutie was echt niet zo heldhaftig zoals je nu leest in die pamfletten.”

“Foei, kameraad, om onze grote leermeesters zo ter discussie te stellen. Je weet...”, Uqbar kwam in een hoestbui terecht die verontrustend lang duurde. Toen het eindelijk over was, veegde hij zwak het slijm van zijn mond voor hij hervatte: “Je weet heel goed dat zij het lichtende voorbeeld zijn van hoe de revolutie tot stand moet komen...”

Seinberg haastte zich te verdedigen: “Zo bedoel ik het helemaal niet. Ik bewonder ze ook. Maar ik vind het alleen knap hoe ze de mythe gecreëerd hebben. Ik bedoel: Lenin's mausoleum, dat museum met dat huisje waar Lenin een tijd ondergedoken zou hebben gezeten. Of neem al die portretten van Stalin: ik adoreer die vastberaden kop, ondanks dat ik wéét dat de foto's geretoucheerd zijn.”

“Is dat kritiek op de Grote Leider?”

“Geenszins, maar ik vind dat we ook wat dit aspect betreft van de Russen moeten durven leren. Een mythe ontstaat niet, die maak je!”

Uqbar keek Seinberg onderzoekend aan; “Ik ken je lang genoeg om te weten Manuel, dat je dit allemaal niets voor niets zegt. Kom op, voor de draad ermee.” Hij werkte zich verder overeind en Seinberg zag eindelijk iets van die twinkeling in de ogen van zijn vriend die hij herkende van alle geanimeerde gesprekken die ze de afgelopen jaren met elkaar gevoerd hebben.

“Waar ik naar toe wil, is dat overal mythes worden gemaakt”, begon hij, “Neem nu de Bijbel. Ik heb lang genoeg theologie gestudeerd om te weten dat deze ook vol staat van de verhalen die eindeloos zijn mooier gemaakt en opgedirkt.” Seinberg wees naar de ketting met kruisje eraan om zijn hals, dat hij nog steeds droeg als aandenken aan de tijd dat hij geloofde in God: “Neem nu Jezus. Je kent het verhaal zijn geboorte neem ik aan: de kribbe, de stal, de wijzen uit het Oosten. Maar wist je ook dat dit bijna letterlijk overgenomen is uit de toen reeds bestaande mythe van de Perzische god Mithras? Die óók in een kribbe is geboren, nota bene ook op 25 december, de dag van de winterzonnepunt?”

“Opvallend, ja.”

“Er werd zelfs beweerd dat ook Mithras schijnbaar twaalf volgelingen had en de derde dag na zijn dood herrees. De overeenkomsten zijn ongelooflijk! En wist je dat het hele verhaal over de geboorte van Jezus uit de maagd Maria ook gekopieerd is? Van de Egyptische godin Isis en haar kind Horus? Wat ik bedoel is: het is van alle tijden! De samenstellers van de Bijbel gebruikten gewoon bestaande mythes om hun eigen verhalen mee op te smukken!”

“Interessant, Manuel, maar waar wil je naar toe?”

Seinberg zuchtte, “Ik zal het toegeven, Ireneo, ik heb zitten broeden op een plan. Een laatste reddingsplan om toch onze doelen te verwezenlijken. Ik moest gisteren opeens denken aan een interessant boek dat ik tijdens mijn studie heb gelezen. Het was als ik het goed heb van de schrijver Jaromir Hladik. Hij poneerde in dit boek een nogal subversieve stelling die veel stof dit opwaaien in kerkkringen. Hij meende namelijk dat het niet Simon Petrus was, die de trouwste van Jezus’ discipelen was.”

“Gek...”, peinsde Uqbar, “Dat is toch wel de algemene opinie?”

Seinberg knikte, “Petrus was ook de rots waarop Christus zijn kerk gebouwd heeft en hij was nota bene de eerste paus! Maar toch was het iemand anders!”

“En wie dan wel?”

“Nou”, zei Seinberg, en hij haalde diep adem, “Die man was Judas Iskariot.”

Wordt vervolgd...

